

ÅMINNE BRUK

Aminne Bruk är Smålands bäst bevarade sjömalms-hytta. Vid 1900-talets början flyttade det gamla järnbruket i Åminne från Kärda socken hit till gården Tjutaryds ägor mellan Skåne-Smålands järnväg och sjön Vidöstern. Nya bruksbyggnader, såsom masugn och verkstäder byggdes upp i tegel, enligt den tidens modernaste teknik. Inom brukets område kunde hela tillverkningsprocessen ske – från malmupptagning och järnframställning till färdiga verkstadsprodukter.

Järnet som förädlades i Åminne kom från sjömalms från Vidöstern. I äldre tider "fiskades" malmen med handredskap från botten av den isbelagda sjön. Från 1909 skedde upptagningen i stället med hjälp av mudderverk. Malmen forslades sedan med en linbana från kajen till bruksplanen.

Brukets masugn med dess cylindriska pipa är nästan 12 meter hög. Den är byggd av eldfast tegel och vilar på pelare av gjutjärn. Malm, träkol och kalk förde upp med hiss till masugnskransen för den kontinuerliga driften. Vid masugnsprocessen är lufttillförsel nödvändig för att förbränna kolet och för att malmen ska reduceras och smältas till järn. På 1830-talet förbättrades tekniken och blåsbälgar kom att ersättas av blåsmaskiner. Blåsmaskinen på Åminne bruk tillverkades år 1900 vid Bruzaholms Bruk och är en av de bäst bevarade i sitt slag i landet.

I brukets kollada lagrades träkol för en hel säsongsdrift. Torr träkol var en förutsättning för god hyttgång. Kol framställdes i milor i skogarna kring Åminne. Kolningen var en viktig binäring och under vintern gick hundratals hästdragna slädforor med skogskol fram till bruket.

År 1934 blåstes masugnen i Åminne för sista gången. Gjuteriet levde vidare in på 1990-talet. Den intakta bruksmiljön, med masugn, blåsmaskin, kollada samt tillhörande gjuteri och verkstadslokaler gör Åminne till ett intressant besöksmål, ett industriminne och museum över den småländska järnhanteringen.

Åminne Bruk och masugnen som togs i drift för första gången 1900. Foto Jönköpings läns museum.

SMULTRONSTÄLLE 45

HITTA HIT

Åminne Bruk är beläget ca 7 km söder om Värnamo. Tag den södergående länsvägen väster om sjön Vidöstern. Följ skyltning.

Koordinater:

N 6331687 / E 440124
(SWEREF 99 TM) // N 57°
7' 28,47", E 14° 0' 39,69"
(WGS84)

Åminne Bruk sett från nordost. Foto Leif Gustavsson/L.G.foto.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 ▪ www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Länsmuseet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämningarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgrändar med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturreservat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställen varierar. En del är välskyltade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

